

DOBRE SPRÁVY Z REGIÓNOV

4

ASISTENT UČITEĽA

Milí čitatelia, veľa teoretikov a analytikov „rómskej otázky“ na Slovensku, ale aj vo svete tvrdí, že kľúčovým procesom integrácie a pokojného spolunažívania je „učenie sa“ a kľúčovou inštitúciou je škola. V škole sa majú odovzdávať poznatky a znalosti jednej komunity tej druhej.

V majorite je úplne bežný obraz, že školáčka rodina vypraví pripraveného na nový svet, ktorý ho v škole čaká. Detičky z marginalizovaných rómskych komunít nemajú tento prechod ani zďaleka takýto ideálny. Prevláda tu najmä výchova k rómskym tradíciám. Škola je niečo, čo je prirodzené len malému počtu rómskych detí aj dnes, v 21. storočí. Rómske dieťa sa za jediný deň v škole stretne s toľkými novými, preňho neznámymi vecami a pojmami, ako nerómske dieťa za celý rok. Nielen iné prostredie, iné správanie sa, ale čaká ho aj úplne iný, nepoznaný a nezrozumiteľný jazyk. Počuje veľa nových slov a vôbec nevie, čo znamenajú. Skúsme sa vžiť do situácie tohto malého školáčka. Skúsme si predstaviť, s akým hendikepom začína túto novú etapu svojho života, ktorá má byť bránou do „krajšieho a lepšieho“ sveta. Môže sa vôbec takéto dieťa dobre cítiť v škole, či v škôlke? Asi ťažko.

Žiaľ, tento hendikep je veľmi ťažké dobehnúť a môže do budúcnosti znamenať trvalý pocit menejcnosti. A môže byť prekážkou toho, aby sme zvyšovali kvalitu zaškolených detí z rómskych osád. Nehovoriac o škodách, ktoré to môže napáchať v ich ďalšom živote.

Ak myslíme všetky naše plány a „riešenia“ úprimne, tak nám musí byť jasné, že práca rómskych asistentov na školách, v škôlkach (ale aj v iných zariadeniach) je neodmysliteľnou súčasťou terénnej práce s marginalizovanými skupinami. Bez nich nikto z týchto dvoch oproti sebe stojacich komunít neprenikne do tej druhej. Sú veľmi dôležitou súčasťou nielen integrácie, ale hlavne porozumenia. **Naše skúsenosti dokazujú, že financovanie asistenta na škole sa oplatí nielen žiakom, ale celej spoločnosti. A to viacnásobne.**

Hoci sme mnohé už urobili, ďalšie opatrenia na zlepšenie vzdelanostnej úrovne Rómov pripravujeme. Od môjho nástupu do funkcie pracujeme na postupnom zavedení povinnej predškolskej dochádz-

ky. Tá sa pomaly črtá ako možná. Ak však nechceme urobiť pre rómske deti a ich rodičov zo školy strašiaka, musíme vytvoriť podmienky, ktorým budú dôverovať. Najlepšie to dosiahneme tak, že v škole či v škôlke budú pracovať ľudia priamo z ich komunity. Práve vďaka nim sa môžeme nášmu cieľu — lepšiemu vzdelaniu Rómov významne priblížiť. Ich práca je neodmysliteľná a má veľkú váhu a význam. Pre náš úrad a pre mňa osobne určite.

Ábel Ravasz
splnomocnenec vlády
pre rómske komunity

V pedagogickom procese sa môžeme stretnúť s rôznymi skupinami žiakov, ktorí potrebujú rôznu mieru a spôsob asistencie: žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, žiaci so zdravotným znevýhodnením, či žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia. Väčšina týchto detí potrebuje pedagogického asistenta. Úlohou asistenta učiteľa je pomôcť dieťaťu plne sa začleniť do vyučovania. →

Asistent učiteľa pomáha nielen žiakom a ich rodičom, ale aj samotnej škole

Vďaka tomu malý žiak jednoduchšie zvláda učivo a nenaberá už na začiatku sklz za ostatnými spolužiakmi. Asistent pomáha deťom pri samotnom vzdelávacom procese, podporuje aj ich samostatnosť a aktívne zapájanie sa do všetkých činností v rámci školy.

Pozícia asistenta učiteľa začala u nás fungovať už v 90-tych rokoch ako aktivita mimovládnych organizácií pod názvom „rómsky asistent učiteľa“. Počas svojho vývoja sa táto pozícia ukotvila aj v legislatíve. Dnes sú už asistenti bežnou súčasťou pedagogickej praxe. Školy môžu angažovať asistentov prostredníctvom rôznych foriem podpory z ministerstiev školstva, vnútra a práce. I keď zdroje často chýbajú aj na iné účely, **naša prax hovorí, že peniaze vynakladané na asistentov sú dobrou investíciou, ktorá sa vráti viacnásobne.**

Profesia asistenta učiteľa je špecifická v jeho náplni práce. Edukácia rómskych detí si totiž vyžaduje takú výchovu a vzdelávanie, ktoré akceptuje kultúru, národnosť a osobitosť všetkých detí, ktoré sú v triede. Vo výchovno-vzdelávacom procese by to mal byť práve asistent učiteľa, ktorý ako prvý nadviaže kontakt so žiakmi a priblíži sa im. Mal by poznať situáciu konkrétneho dieťaťa, jeho vedomosti, záujmy a vzdelávacie predpoklady. Na

základe nich by mal pripraviť pre jednotlivca, alebo skupinu, **špecifický vzdelávací plán.**

Rozhodujúcim princípom v práci asistenta by mala byť hlavne **lásky k deťom**. Treba si uvedomiť, že v škole (bez ohľadu na to, či ide o materskú alebo základnú) je potrebné deťom zo znevýhodnených komúnit venovať **intenzívnejšiu a individuálnejšiu starostlivosť** než tým, ktoré prichádzajú zo štandardného prostredia. Je nutné prispôbiť im pracovné tempo a vyberať tie formy a metódy práce, ktoré budú plne rešpektovať ich špecifika a naplňať ich potreby.

Úspešnosť asistentov učiteľa v materských a základných školách zaznamenali v minulosti aj realizované **MRK I** (Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komúnit), **MRK II** (Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy) a PRINED. Hlavnými cieľmi projektov MRK I a MRK II, bolo vzdelávaním skvalitniť profesijné pôsobenie pedagogických

a odborných zamestnancov, podieľajúcich sa na edukácii detí z marginalizovaných rómskych komúnit. Projekt PRINED mal za cieľ zaujímavou formou udržať deti čo najdlhšie v škole a umožniť im tak v popoludňajších hodinách prípravu na vyučovanie na nasledujúci deň, ale aj priestor na voľnočasové aktivity, o ktoré mali záujem z dlhodobého hľadiska.

Od roku 2016 je spustený Národný projekt **Škola otvorená všetkým** Ministerstva školstva, výskumu, vedy a športu, ktorý prebieha na 130 základných a 50 materských školách v rámci Slovenska. Hlavným cieľom projektu je podporiť rovnocenný prístup k vzdelávaniu a súčasne vytvára aj efektívny model spolupráce viacerých zložiek odborného tímu, v zložení pedagogických asistentov, odborníkov z oblasti psychológie, špeciálnej a sociálnej pedagogiky. Tí svojím prístupom podporujú nielen deti, ale v prípade potreby uskutočňujú intervencie aj priamo v rodinách žiakov. K 1. januáru 2018 pôsobí v projekte Škola otvorená všetkým 59 pedagogických asistentov v materských školách a 225 pedagogických asistentov v základných školách.

Podstatným prínosom všetkých spomínaných projektov je aj **vytváranie pracovných miest**, ktoré výrazne prispievajú k riešeniu zamestnanosti. Práve túto podporu sa snaží poskytnúť aj Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Pevne veríme, že rómskych asistentov bude v budúcnosti aj vďaka našim aktivitám na školách pribúdať, čo napomôže zjednodušiť a skvalitniť vzdelávanie rómskych detí.

Je zrejmé, že práca asistenta učiteľa nie je vôbec jednoduchá. Potrebuje kvalifikáciu, zaniepanie a podporu, aby mohol prinášať výsledky.

Podľa vyhlášky 437/2009 Z.z. môže pozíciu asistenta vykonávať uchádzač s dosiahnutým úplným stredným odborným vzdelaním v odbore učiteľstvo a vychovávateľstvo, s úplným stredným vzdelaním a doplnením pedagogickej spôsobilosti, úplným stredným vzdelaním a špecializačným kvalifikačným štúdiom asistentov učiteľa v metodicko-pedagogickom centre skončením do 31. augusta 2010, alebo vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa v študijných odboroch predškolská a elementárna pedagogika, učiteľské, pedagogické a vychovávateľské odbory, v programe špeciálna pedagogika, v neučiteľských študijných programoch s doplnením pedagogickej spôsobilosti.

Pomáhajme deťom, aby pre nich škola nebola zbytočným strašiakom

AKTIVITY NÁŠHO ÚRADU

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity sa dlhodobo snaží o čo najkvalitnejšie začlenenie detí pochádzajúcich z prostredia marginalizovaných skupín do predškolskej prípravy. Uvedomujeme si totiž, že iba tak dokážeme zabezpečiť ich plynulý prechod do riadnej školskej dochádzky bez toho, aby od začiatku v učive zaostávali.

Jednou z najdôležitejších aktivít úradu je spustenie **Národného projektu podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných komunít (NP PRIM)**. Ide o aktívnu podporu zapájania sa detí z týchto komunít do predškolskej prípravy v miestnych škôlkach. Do projektu sa môže zapojiť 150 obcí, ktoré boli identifikované ako oprávnení užívatelia v Operačnom programe Ľudské zdroje. V rámci projektu sa im preplatia náklady na asistenta učiteľa, odborného zamestnanca, či koordinátora inkluzívneho vzdelávania. Týmto spôsobom NP PRIM absolútne adresne pomáha minorite aj majorite pri prístupe k vzdelaniu a k možnostiam ďalšieho uplatnenia.

Pracujeme aj na upevnení pozície predškolských a školských asistentov cez **reformu inštitúcie sociálne znevýhodneného prostredia (SZP)**. Od 1. septembra 2017 platí prechodné ustanovenie, čím sme pomohli školám, ktorých žiaci sú z rodín v hmotnej nú-

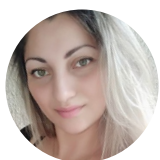
dzi, dostať sa k asistentom rýchlejšie a ľahšie. V praxi to znamená, že **deti, ktorých rodičia sú zo sociálne znevýhodneného prostredia, sú podporené automaticky bez toho, aby ich chudobu musel ktokoľvek diagnostikovať. Školy tak majú viac peňazí pre asistentov** týchto detí. V súvislosti s našou agendou povinnej predškolskej výchovy sme do zákona presadili aj **príspevok na vzdelávanie v materskej škole** pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Nárok naň majú už od veku troch rokov.

NP PRIM je prvý projekt v štátnej správe, ktorý uplatňuje tzv. „**dočasné vyrovnávacie opatrenia**“. V praxi to znamená, že obce by mali aktívne **uprednostňovať rómskych uchádzačov** za podmienky, že disponujú požadovanou kvalifikáciou. Uprednostnení budú aj tí kandidáti, ktorí ovládajú jazyk miestnej komunity, čo by mohlo viesť k zvýšeniu počtu rómskych odborníkov v predškolských a školských zaria-

deniach. Adresné uprednostňovanie Rómov na tieto pozície, by malo zvýšiť atraktivitu predškolského vzdelávania pre rodičov z marginalizovaných komunít. V uvedených obciach, ktoré sú oprávnené sa do projektu zapojiť, sa totiž takmer 40% detí vo veku do 5 rokov nezapája do predškolskej prípravy. Tieto deti sú potom v škole v nevýhode oproti svojim spolužiakom.

Ak hovoríme o deťoch zo sociálne znevýhodneného prostredia, kam patria aj tie z marginalizovaných rómskych komunít, úloha asistenta učiteľa by sa mala začínať už v materskej škole. Treba si totiž uvedomiť, že predškolské vzdelávanie je začiatkom školskej dráhy každého dieťaťa. Pre tie z vylúčených komunít to platí dvojnásobne. Práve pre ne je materská škola nenahraditeľná, pretože pripravuje dieťa nielen na vstup do základnej školy, ale aj na život v spoločnosti.

DOBRE SPRÁVY Z REGIÓNU

Pani Beata Pirková pôsobila ako asistentka učiteľa v špeciálnej základnej škole vo Vranove nad Topľou. V tejto pozícii mala príležitosť pracovať s deťmi na prvom aj druhom stupni. V rozhovore Vám prinášame jej skúsenosti.

Prečo ste si vybrali profesiu asistent učiteľa a bolo pre Vás ťažké splniť kvalifikačné podmienky? — Mám ukončenú Súkromnú strednú odbornú školu v Trebišove, takže nebolo ťažké sa uplatniť ako asistent. A keďže študujem externe špeciálnu pedagogiku, tak získavam ako asistent prax, čo je pre mňa veľmi prospešné.

Ako začína deň asistenta učiteľa a pri akých najčastejších úlohách pomáha deťom?

— Mala som rozvrh, kde ktorú hodinu mám ísť. Niekedy som v triede zostala dlhšie, aby som s deťmi dokončila úlohy, prípadne dobrala nové učivo. Najčastejšie som pomáhala pri čítaní, písaní a v matematike. Problémy detí bola zlá artikulácia, poruchy reči, poruchy čítania a písania, poruchy hlasu. Asistent pomáha tiež deťom a učiteľom dorozumieť sa medzi sebou, keďže deti so sociálne znevýhodnených rodín ovládajú rómsky jazyk.

Ako spolupracuje asistent učiteľa so samotným učiteľom v triede? Pripravujú sa spolu na vyučovanie, ak áno, ako to prebieha?

— Áno, hodnotíme spoločne žiakov, s ktorými môžeme prebrať nové učivo a kedy, prípadne čo im ešte nejde a treba si zopakovať. Či si píšú domáce úlohy a kto si nenapísal a tiež pripravujeme pomôcky na hodinu.

Pracuje asistent učiteľa s deťmi mimo vyučovacej hodiny, ak áno, tak ako?

— Tak u mňa to bolo väčšinou cez prestávky, kedy sme s deťmi pripravovali výzdobu na Vianoce, Veľkú noc a iné sviatky, prípadne maľovali na rôzne témy, vytvárali pomôcky na hodiny, hrali spoločenské hry, pozerali rozprávky a rozprávali sa o nich.

Čo z toho, že v triede pôsobí asistent učiteľa, získavajú ostatní žiaci a v čom vidíte

jeho prínos? — Nezaostávajú s učivom. Učiteľ sa môže naplno venovať žiakom. Žiaci napredujú. Prínos vidím v tom, že žiak s potrebným individuálnym prístupom má asistenta, ktorý mu pomáha.

V ktorých ročníkoch je podľa Vás asistent učiteľa dôležitý? Stačí podľa Vás začať s asistentmi na ZŠ alebo už aj v MŠ?

— Potrebné je to najviac na 1.stupni ZŠ. Bolo by jednoduchšie mať asistenta aj v MŠ, tým by sa ušetril čas učiteľovi v 1. ročníku slovenský jazyk, keďže veľa z nich ovláda rómsky jazyk a niektorí slovenčine vôbec nerozumejú.

Ako na vás reaguje učiteľský zbor, aké sú kolektívne vzťahy? — Učiteľia sú radi. Vážia si prácu asistentov. Prijali by viacej asistentov na pomoc.

Úrad splnomocnenca vyhlásil v mesiaci júl 2018 **výzvu na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenie mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity**. Koncom roka 2018 plánujeme vyhlásiť ešte jednu výzvu, v rámci ktorej sa žiadatelia budú môcť uchádzať o podporu aktivít a projektov na rok 2019. Viac informácií môžete sledovať na: <https://bit.ly/2PlsgGu>

Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu, s rozhlasom a televíziou Slovenska, v spolupráci s našim úradom, vyhlásili jubilejný 10. ročník podujatia **Roma Spirit**. Zámerom projektu je verejne oceniť a zviditeľniť, osobnosti a organizácie, ktoré podporujú integráciu Rómov a prinášajú merateľné výsledky a reálnu pomoc pre rómske komunity. Je dobre, že pozitívne príklady a vzory sa dostávajú na verejnosť aj takýmto spôsobom. Vaše nominácie na uchádzačov môžete zaslať do 30. septembra. Viac informácií nájdete na: <https://bit.ly/2P9ZIKn>

V Banskej Bystrici v auguste otvorili prvé **regionálne poradenské centrum sociálne ekonomiky**. Klienti tu získajú všetky potrebné informácie a nevyhnutnú podporu pri novovznikajúcich sociálnych podnikoch. Centrá poskytnú bezplatne projektové, právne a ekonomické poradenstvo, ale aj pomoc pri realizácii verejného obstarávania. Podporené budú aj sociálne podniky bývania, ktoré sa zameriavajú na výstavbu, prestavbu, alebo prenájom bytov ľuďom s mesačným príjmom za domácnosť maximálne vo výške štvornásobku sumy životného minima.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny zahájilo projekt **"Cesta na trh práce 2"**. Ide o možnosť si za financovať tvorbu pracovných miest v najmenej rozvinutých okresoch. **Medzi oprávnenými aktivitami tohto projektu sa aj na náš podnet objavili domovníci**. Obce a mestá majú možnosť si vyskúšať túto aktivitu, ktorá má potenciál výrazne vylepšiť podmienky bývania v tzv. rómskych bytovkách. Domovník sa môže postarať o kvalitu bývania, bojovať proti zadlženosti a vylepšiť spolunažívanie. Funguje to vo Veľkom Krtíši aj inde, a v nasledujúcich mesiacoch pripravíme aj väčší projekt na túto aktivitu.

Ministerstvo vnútra ako sprostredkovateľský orgán pre Operačný program Ľudské zdroje má otvorené výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na:

- **Poskytovanie mentorskej a tútorskej podpory pre žiakov z MRK** s dôrazom na úspešné ukončenie ZŠ a plynulý prechod na SŠ s kódom OPLZ-PO5-2017-2. Svoje žiadosti môžete poslať do uzavretia prvého hodnotiaceho kola a to do 14. septembra 2018. Viac info na: <https://bit.ly/2w6Tyhp>
- **Podpora prístupu k pitnej vode** v prostredí separovaných a segregovaných marginalizovaných rómskych komunit, pomocou vodovodov, studní a úpravní povrchových vôd. Výzvu nájdete pod kódom PO6-SC611-2016-3 s termínom uzavretia súčasného kola do 14.9. 2018. Viac info na: <https://bit.ly/2o0cxpA>

Pripravované výzvy :

- Ministerstvo vnútra plánuje vyhlásenie novej výzvy **na podporu a výstavbu nových a rekonštrukcie existujúcich materských škôl** v obciach s prítomnosťou MRK s dôrazom na rozšírenie kapacity MŠ. Výzvu môžete sledovať na: www.minv.sk/?OPLZ
- Ministerstvo vnútra spúšťa výzvu na **prestupné bývanie**, ktorá bude podporovať vznik systémov s prvkami viacstupňového bývania v obciach tak, aby mali snaživé rodiny možnosť si postupne zlepšovať svoje životné podmienky. Výzvu môžete sledovať na: <https://bit.ly/2lnENBa>
- O miestne občianske poriadkové služby (MOPS) je stále veľký záujem. Ministerstvo vnútra vyhlási pokračovanie výzvy **na poskytnutie MOPS** pre obce s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit. Aktuálne informácie môžete sledovať na stránke: www.minv.sk

